

SELÇUK TEPESİNDE BULUNAN MİKEN MEZARI

SELÇUK'TA SENJAN'DA HAFRIYAT VE RESTORASYON YAPMAK İÇİN 1960 YILINDAN BERİ AMERİKA'DAN TEMİN ETMİŞ OLDUĞU PARALARI MEMLEKETİMİZE GÖNDERMEK SURETİYLE BİZLERE ÇALIŞMA İMKÂNINI SAĞLAYAN ÖLÜ Mr. QUATMAN'I MİNNETLE ANAR VE BU YAZIMIZIN ONA İTHAFINI VECİBE BİLİRİZ.

Hakkı GÜLTEKİN - Musa BARAN

Selçuk'ta Senjan'da 1963 hafriyat ve restorasyon çalışmaları esnasında hiç beklenmedik bir buluntu ile karşılaştık. Ele geçen çanak-çömlekten bunun Miken devrine ait bir mezar olduğunu tahmin ettik. 1959 Yılından beri Amerika'lı Mr. Quatman'ın yaptığı malî yardımlardan faydalanarak Senjan'da (Hakkı Gültekin, Musa Baran ve Y. Mimar Cevat Sezer'den müteşekkil bir komite) hafriyat ve restorasyon yapmakla görevli bulunuyorduk. Kışlar müstesna diğer mevsimlerde havaların müsaadesi nisbetinde mümkün olduğu kadar eski haline getirmeye ve etraftan hafriyat yaparak onunla ilgili tesisleri meydana çıkarmaya en büyük anıtı kendisine lâyık bir şekilde güzelleştirmeye çalışıyorduk. Amacımız bir Miken mezarı aramak olmamakla beraber bu türlü buluntunun çıkışı bizim için bir sürpriz oldu. Çünkü şimdiye kadar Ege bölgesinde büyük araştırmalara rağmen bizzat Efes'te dahil olmak üzere böyle bir buluntuya rastlanmamıştı. Son yıllarda yapılan Milâs, İasos, Dirmil ve Milet kazıları müstesna civarda perakende olarak ele geçmiştir.

Efes'te bizden evvelki hafriyatçılar ilk yerleşmeleri tesbit etmek maksadile Vedius Jimnazının karşısında ilk şehir akropolünde kazılar yapmışlarsa da ancak bir kaç tane arkaik çanak parçaları elde etmişlerdir.

Efes limanının doluşundan ve kullanılmayacak bir hale gelmesinden sonra

halkın bir kısmı iki kilometre doğuda Selçuk tepesine yerleşmişler; Bizans, Selçuk ve Osmanlı çağlarını burada yaşamışlardı. İşte Selçuk tepesi ancak bu devirlerin hüküm sürdüğü bir yerd. Fakat bu mezarın çıkışı bize Selçuk tepesinde bir Miken yerleşmesinin mevcudiyetini de ima etmektedir.

Mezarın yeri :

Mezar, (Plânda), Bizans şehrine ait sur duvarı kapısı olan şimdiki adı ile takip kapısının sağındaki düzlüktedir. Mezar, duvarın 37 metre güneyinde bulunmuştur. Eserler, etrafa dökülmüş bir kaç taş parçasile çevrilmiş, 25 cm. derinlikten, yumuşak kumlu toprak içinden çıkmışlardı. Bulunan bir kaç taşla mezar plânını tesbit etmek imkânsızdır.

Bulunan Eserler :

1. *Krater* : Yük : 32,5 cm., karın çapı : 39,5 cm., ağız çapı : 34,5 cm., dip çapı : 12 cm.

Pişmiş topraktan geniş ağızlı ve karınlı, dibe doğru darlaşan bir şekil gösterir. Dip halkavi, kesidi oval biçimde olan karşılıklı iki kulp, ağızdan karına kadar dik olarak inmektedir. Krem renkli ve astarlıdır. Ağız kenarı dışarı taşkındır. Alt kısımda kırmızı birbirine paralel kalın dairevi çizgiler ve aynı şekilde karın altında paralel dört sıra dairevi kalın çizgilerden kuşaklar meydana getirilmiştir.

Dip muayyen bir seviyeye kadar boyalı olup üstünde dairevi tek bir çizgi vardır. Ağız kenarı çizgi şeridi ile karın çizgileri arasında kabın üst yarısındaki boşluğa arganotlar tersim edilmiştir. Kulplar arasında ikişerden dört arganot çizilmiştir. Kabın alt bölümü tersimatsızdır. Bu Krater, priform, süsler ve arganotlar bakımından Rodos'ta *İalysos*'ta çıkan Miken kraterlerine benzemektedir¹. Her iki kapta IIIA2 olduğuna göre bizim kraterin de IIIA2 olduğu söylenebilir². Bu kabın içinde insan kemikleri ve etrafında da açıkça hayvan kemikleri görülmüştür.

2. *Krater* : Yük : 33 cm., karın çapı : 29 cm., ağız çapı : 15 cm., dip çapı : 12,5 cm., Pişmiş topraktan, ağız kenarları dışarıya taşkın, boyunlu yuvarlak karınlı, oturaklı dipli, omuzlarında iki kulpu vardır.

Rengi krem boyalı ve astarlı olup tersimat kırmızı ve siyahtır. Dışarı taşkın ağzın üst kısmında zikzak çizgiler, kenarda ince bir çizgi vardır. Boyun ve dip siyah boyalıdır.

Omuz üzerinde dairevi iki çizgi, karının altında dibe yakın yerde iki ince arasında kalın, daha aşağıda iki ince çizgi vardır. Boyunla karının altındaki çizgi kuşakları arasındaki sahaya sapı kavisli spiral motifler meydana getirilerek bezemek yapılmıştır. Kraterin bir çok parçaları yoktur. Fakat şekil ve bezemek bakımından bu da birincisi gibi III A2 ye uymaktadır.

3. *Riton* : Yük : 32 cm., ağız çapı : 10 cm.

Pişmiş topraktan konik şeklinde olup ağız kenarları dışarı taşkındır. Ağız üzerinde dik yüzük kulpu vardır. Dip sivridir. Krem boya ve astarlıdır. Üzerinde kırmızı ve siyahın değişik tonları ile motifler vardır. Kabın üst kısmı beş bantla

dekore edilmiştir. Bu bantlarda zikzak, şevren ve boyalı üçgen motifleri vardır. Kabın aşağı kısmında dairevi çizgiler, dip kısmı ise boyalıdır. Bu ritüel bir kap olup dinî maksatlar için kullanılması lâzımdır³. Aynı şekilde Rassamra'dan üzerinde ah-tapot resmi bulunan riton⁴ III A olarak gösterilmiştir. Şevronları bulunan İalysos'tan çıkmış diğer bir riton geç Miken safhasına, geç Hellat III e tekabül etmektedir⁵.

4. *Sürahi* : Yük : 19 cm., ağız çapı : 5 cm., karın çapı : 12,8 cm., dip çapı : 2,5 cm.

Pişmiş topraktan kulpsuz ince uzun boyunlu, yuvarlak karınlı, ağız kenarları dışarı taşkın, yuvarlak diplidir. Kreb boya astarlı olup üzerinde kırmızı ince ve kalın dairevi paralel çizgiler bulunmaktadır. Boynun altındaki alana spiraller, uçları konsantrik çizgilerle kapanmıştır. Genel olarak bu spiral çizgiler III A1 - III A2 arasında değişirler⁶.

5. *Kulplu Matara şeklinde kap* : Yük : 15,8 cm., ağız çapı : 4 cm., karın çapı : 10,5 cm., dip çapı : 4,3 cm.

Pişmiş topraktan ağız kenarları dışarı taşkın, ince uzun boyunlu, geniş, matara biçimli, karınlı, halkavi dipli, kesidi oval olan karşılıklı iki kulplu bir kaptır. Krem boya astar üzerinde kabın her iki yanında kırmızı siyah boya ile yapılmış ucu tam kabın ortasında nihayetlenen Konsantrik daireler vardır. Dar yanlarda birbirine ters iki şevron sırası bulunmaktadır. Ağız boyalıdır, boynunda zikzak çizgiler vardır. Bunun bir eşi Miskebi'den çıkmış, halen Bodrum düzesindedir. (Res. 5 a). Şekil ve tersimat bakımından III A çanakları arasında yer almaktadır. Rodos'ta

(1) Frank H. Stubbings : Mycenaean pottery from the levant 1951 plat II, II A. Furumark, mycenaean pottery, Sah. : 306.
(2) Brit. Mus. A 829 CVA BM. 5 pl 5.13 Brit. Mus A 874 (CVA BM. 5 p13. 10).

(3) B. M. A. 871, 881, 971.

(4) Frank H. Stubbings : Mycenaean pottery from the Levant Plat : XV, 1.

(5) E. J. Forsdyk, catalogue of the Greek and Etruscan vases in the British Museum Vol, part, I, Prehistoric Aegean Pottery Plat : XII A, 839, sah. : 139, 148.

(6) A. Furumark, Mycenaean sah. 362.

(7) Frank H. Stubbings : Mycenaean Pottery from the levant plat XIV, sah. 63.

Apollakia Müzesinde bu türlü kaplar vardır. Bunların tümüne III A Miken vazoları denilmektedir.

6. *Testi*: Yük : 24 cm., ağız çapı : 10,5 cm., karın çapı : 24,5 cm., dip çapı : 7,2 cm.

Pişmiş topraktan kesidi yuvarlak tek kulplu küt boyunlu yuvarlak karınlı, basit kaideli bir testidir. Boya ve astarsızdır. Monokrom, aynı şekilde kaplar renkli Miken çanakları arasında yer alır.⁹ III A2 e yi temsil eder.

(8) CVA PL 48 inv No. : 5572, 5571, 6434.

(9) A Furumark the Mycenaean Pottery Analyses and classification fig 5 No. 112/129. Sah. 32.

7. *Krater parçaları*: Pişmiş topraktan iki kulplu genişçe ağızlı bir kratere ait parçalardır. Krem boya astarlı üzerinde paralel kırmızı çizgiler vardır.

Netice olarak görülüyorki eserlerin teknik yapılış şekil ve motiflerinde bir yeknesaklık mevcuttur. Genel olarak Batı Anadolu ve Rodos'ta bulunan kaplara benzeyen bu çanak çömlekler III A2 ye uymaktadır. Bu safha ise M. Ö. 1400 - 1300¹⁰ arasında olduğuna göre bizim buluntularımızı dolayısıyla mezarı III A2 ye tarihlemek mümkündür.

(10) A Furumark the Chronology of mycenaean pottery 1941, sah. 110 - 116.